

NVJ en Vakmanschap

DE VERZAMELPLAATS VOOR JOURNALISTEN MET PASSIE

**‘Wij verkopen niet zoveel kranten omdat wij die met grijze muizen maken.’
Sjuul Paradijs, hoofdredacteur De Telegraaf**

**‘Wanneer zou Henk Hofland voor het laatst zijn bijgeschoold?’
Joep Dohmen, onderzoeksjournalist NRC**

Interviews: Tony van der Meulen
2011

Jo Bardoel, hoogleraar journalistiek en media
Alex Beishuizen, hoofdredacteur Intermediair
Irene Costera Meijer, hoogleraar journalistiek
Ives Desmet, hoofdredacteur De Morgen
Joep Dohmen, onderzoeksjournalist NRC
Kees Driehuis, eindredacteur Zembla/Vara
Jean Pierre Geelen, mediaredacteur de Volkskrant
Karin van Gilst, uitgever Weekbladpers
Erik van Heeswijk, hoofdredacteur VPRO Digitaal
Mart Jochemsen, hoofdredacteur Wegener hah-kranten
Arendo Joustra, hoofdredacteur Elsevier
Hans Laroes, hoofdredacteur NosNieuws
Sjuul Paradijs, hoofdredacteur De Telegraaf
Rogier Rijkers, hoofdredacteur Cobouw
Pieter Sijpersma, hoofdredacteur Dagblad van het Noorden
Laurens Verhagen en Wieland van Dijk, hoofdredacteur en chef redactie NU.nl
Peter de Vries, directeur SvdJ Utrecht
Margriet Vroomans, rtv-journaliste, freelancer

De verslagen van de achttien gesprekken

1. Gesprek met Peter de Vries

Directeur Hogeschool vd Journalistiek in Utrecht
23 december 2010, café-restaurant De Jonge Graaf, Hilversum
Geautoriseerd

De diagnose:

Het klassieke paradigma dat de journalistiek de waakhond is van de democratie zegt de meeste van onze studenten weinig tot helemaal niets. Ze hebben een heel ander kwalitatief mantra: tijdschrift en tv zijn populaire media, het gesprek gaat (vaker dan ik vooraf verwachtte) over beeld en presentatie, minder over maatschappelijke betekenis. Die verschuiving laten wij wel in de vernieuwing van het leerplan terugkomen, maar het is nog lastig met docenten in gesprek te gaan over het oude paradigma van de journalist als waakhond. Dat is toch een beetje een taboe.

Er is onder studenten wel een idee over bepaalde journalistieke maatstaven, over hoor- en wederhoor, maar er is vooral een heel grote gerichtheid op het publiek. Ik heb het vermoeden dat hierover op een aantal krantenredacties nog wel nagedacht wordt.

En soms ontardt dat in gewoon effectbejag: de sfeer dat de rimpeling in de vijver het gooien van de steen rechtvaardigt.

Ik vind het gesprek hierover zeker geen taboe. Bekijk het historisch: de vertrouwen was destijds ook al een schande, een zogenaamd volstrekt verwerpen van journalistieke kwaliteit. In de jaren zeventig was er opwinden over de Tros, in de jaren tachtig over de commerciële omroepen, in de jaren negentig over internet en nu over twitteren. Elke keer is er dat etiket: 'bedreigingen van kwaliteit'. Kennelijk moeten we het begrip kwaliteit elke keer opnieuw in z'n tijd en z'n actuele omgeving definiëren.

Ik benadruk als het gaat over oude journalistiek vaak dat met name de regionale media decennia geleden ook al waren geïnteresseerd in hun publiek. Maar het idee dat de journalistiek er ook zou zijn om het publiek te verheffen is onder studenten volledig verdwenen. Op school kijken ze me aan met een blik van: God, waar heeft hij 't over?

Zelf kijk ik het liefst voor inspiratie naar de collega's bij internet en tijdschriften voor nieuwe definities van kwaliteit. Van de dagbladen - sorry, het doet pijn, want ik kom er zelf vandaan - verwacht ik minder. Zij rollen van de ene in de andere bezuinigingsronde.

De NVJ ziet dat het debat hierover nodig is, maar mag de discussie over kwaliteit en ook over ethiek nog wel met wat steviger aanzetten.

De aanbevelingen:

In de CAO's mag wat mij betreft meer over scholing en nascholing worden opgenomen.

Ik denk ook dat dit een verplichtend karakter moet hebben en iedere hoofdredacteur een scholingsplan voor zijn gehele redactie moet opstellen en bijhouden.

Per redacteur moet er dan een soort rugzakje komen met een persoonlijk scholingsplan en het benodigde geld om dit te realiseren. In het HBO mag/moet elke docent 10% van de tijd besteden aan deskundigheidsbevordering! Dat is wel heel riant, maar neem dat in gedachten eens als voorbeeld: elke redacteur x-percentage van zijn werktijd jaarlijks op (her)scholing.

Dit plan en uitvoering ervan moeten niet onder P&O vallen, maar onder de hoofdredacteur.

Mijn enige aarzeling is dat het weer een hele boel papier oplevert, het werkt alleen maar als het niet leidt tot veel bureaucratie.

Belangrijk is dat hierbij allerlei moderne technieken worden gebruikt zoals e-learning en weblecturing.

Daarnaast kan de NVJ de discussie over kwaliteit nog meer aanjagen en faciliteren. Ook kan de NVJ een rol spelen in het debat over de confrontatie journalistiek/voorlichting.

2. Gesprek met Erik van Heeswijk

Hoofdredacteur VPRO Digitaal

23 december 2010, VPRO-hoofdkantoor, Media Park, Hilversum

Geautoriseerd.

De diagnose:

Er wordt over de hele linie veel te weinig gedaan aan het up to date houden van kennis en ervaring.

Journalisten hebben de naam oerconservatief te zijn als het gaat om veranderingen in hun eigen vak.

Naar een cursus gaan is niet populair, 'laat mij maar gewoon een stukje tikken'.

De aanbevelingen:

Opleiding, opleiding, opleiding: daar draait het allemaal om. Er moet in ons vaak een soort education permanente komen.

Bij kwaliteit draait het om: bij de tijd blijven, vakmanschap, praktische vaardigheden, internet.

De NVJ Academy en VIP kunnen hierbij een belangrijke rol spelen.

Opleiding moet in de cao's worden vastgelegd. Kijk vooral eens wat ze in sommige Scandinavische landen op dit punt al hebben bereikt.

Werkgevers moeten verplicht worden om eraan bij te dragen. De NVJ en NDP moeten hierover samen in gesprek.

Journalisten moeten verplicht worden eraan deel te nemen, het moet een onderdeel worden van het jaarlijkse gesprek welk percentage je er wel of niet bij krijgt.

Een groot deel van onze collega's heeft geen grote behoefte aan zelfreflectie.

Daarom moet de NVJ het belang uitleggen en benadrukken.

Ons vak gaat nog harder veranderen dan nu. Bij freelancers zie je een grote behoefte om mee te veranderen, het is hun eigen ondernemingsrisico, het is hun eigen belang. Daarbij moet de NVJ een begeleidende rol spelen. Ook om alle collega's die onder een cao vallen bij de tijd te houden.

Op het punt van debatten gebeurt al veel, via Villamedia en Nieuwe Reporter, maar op het punt van kwaliteit en vakmanschap kan het nog gericht.

3. Gesprek met Karin van Gilst

Uitgever Weekbladpers

19 januari 2011, kantoor Weekbladpers, Raamgracht, Amsterdam

Geautoriseerd

De diagnose:

De NVJ is wat mij betreft meer van de kranten, en wellicht van de omroep, minder van de tijdschriften. De NVJ is hier nooit onderwerp van gesprek, ik weet niet hoeveel van onze medewerkers lid zijn. Ik vermoed een aantal mensen van VN en Opzij, maar ik weet geen exacte cijfers. Wij werken vooral met bladenmakers en die voelen niet zo voor de NVJ: de gestaalde kaders en 'das war einmal.' Als uitgever van de Weekbladpers heb ik weinig met de NVJ te maken gehad. Ik zat de laatste drie in de jury van de NVJ-scriptieprijs, dat is het enige.

Bij de NVJ denk ik toch vooral aan het organiseren van stakingen en het bieden van juridische hulp. Terwijl ik er zelf een groot voorstander van ben dat mensen zich ontplooiën in hun vak. Daar zie ik een taak van de werkgever, maar ook van de werknemers zelf en wellicht ook van de vakbond.

Ik ben erg voor steeds weer opleiden, het bij de tijd blijven ook van dertigers en veertigers. Als de werkgever niets doet, kan het fijn zijn dat de NVJ iets organiseert. Via het NUV GPT, waar wij als werkgever lid van zijn en waar ik in het bestuur zit, organiseren wij als branche inspiratie- en opfriscursussen voor medewerkers van tijdschriften. Ook organiseren wij discussiemiddagen in de Balie over het vak.

Leren van de ervaringen van anderen, elkaar leren kennen en onderling ervaringen uitwisselen: daar draait het om.

Er is veel belangstelling voor, maar het is niet verplicht. Ik hou niet van verplichten. Ik zie deze cursussen meer als een extra stimulans.

De hoofdredacteuren selecteren kandidaten voor de cursussen, je kunt je zelf aanmelden en als uitgever vraag ik ook wel eens: is dit niet leuk voor die of die? Los daarvan is er voor iedere redacteur of bladenmaker bij Weekbladpers een bepaald bedrag per jaar beschikbaar voor opleiding en bijscholing. Ook organiseren wij intern inspiratiemiddagen en sessies voor verschillende uitgeefdisciplines (niet alleen redactieleden ook sales, marketing, crossmedia).

De aanbevelingen:

Ik snap wel dat de NVJ zich wil profileren, maar ik weet niet of bladenmakers of crossmedia journalisten zich hierdoor voelen aangesproken. Freelancers misschien wel.

Bij de journalistieke opleidingen is er nauwelijks of geen belangstelling voor managementervaring. Voor zover ik weet is er nergens een goede opleiding voor goede chefs. Misschien heeft de NVJ invloed op die scholen om hier eens naar te kijken.

Ik ben er niet voor dat het volgen van cursussen via een cao een verplichting wordt, het eigen initiatief vind ik heel belangrijk. Wie zichzelf niet bijschoolt maakt zichzelf op den duur erg kwetsbaar. Als je het zo bekijkt kan het misschien toch in de lijn van de NVJ liggen.

Ik kan me goed voorstellen dat er een tegenwicht moet komen tegen al die bezuinigingen, tegen al dat eenzijdige rendementsdenken, tegen al die versnellingen in de media. Meer waardering voor de ambachtelijke kanten van het vak zou goed zijn. Mijn ervaring is dat mensen het heel inspirerend vinden om met vakgenoten te praten. En dan niet alleen over ethische dilemma's o.i.d. maar ook over hoe je leiding geeft aan professionals of hoe je het perfecte fotobijchrift maakt.

Mijn eindconclusie is: prima als de NVJ wat onderneemt op opleidingsgebied. Wij blijven zelf en via NUV GPT ook zoveel mogelijk actief op dit vlak.

4. Gesprek met Jo Bardoel

Hoogleraar Journalistiek en Media Radboud Universiteit Nijmegen, hoofddocent Politieke Communicatie UvA en tot mei 2010 voorzitter Commissie Media van de Raad voor Cultuur.

25 januari 2011, Oostindisch Huis, ASCoR, Kloverniersburgwal 48, Amsterdam
Geautoriseerd

De diagnose:

De Nederlandse journalistiek heeft in de gouden jaren 1975-2000 meer autonomie gekregen dan ooit te voren. Redacties werden uitgebreid, kranten werden aanzienlijk dikker, maar dat heeft het vak ook in slaap gesust: er is in die rijke jaren maar bar weinig geïnnoveerd.

Nu het niet meer zo goed gaat wordt de rekening voor het gebrek aan innovatie betaald en vindt vooral in de regio een volstrekte kaalslag plaats. De enige remedie lijkt kostbesparing en via de GPD zijn bijna alle regionale kranten eenheidsworsten

geworden. Maar ze hoeven van mij ook niet alles zelf te doen, een eigen Max de Bok in Den Haag is natuurlijk sjiek, maar ik verwacht van regionale kranten dat zij vooral investeren in goede, vernieuwende journalistiek in de regio en dat gebeurt veel te weinig.

Ook landelijke kranten, die doorgaans nog wat steviger zijn, specialiseren zich te weinig, terwijl je ziet dat niche-kranten met een duidelijke identiteit en doelgroep als FD en Trouw en in minder mate Het Parool het relatief goed doen. De vernieuwde Volkskrant trekt ook weer aan.

Journalisten staan niet bekend om hun veranderingsgezindheid in de eigen werksituatie. Dat komt wellicht ook omdat de criteria en kwalificaties van het vak niet (meer) duidelijk zijn. Deze onzekerheid van het vak wil men compenseren door zekerheid over de eigen positie.

Journalisten zijn nu veel beter geschoold, maar daardoor hoeven zij geen betere journalisten te zijn. Tegelijkertijd is de journalistiek steeds meer een gewoon (kantoor)beroep geworden, het is niet meer allemaal passie. Dat is een normale maatschappelijke ontwikkeling, van gepassioneerde bezigheid naar professie. Dat betekent een zekere bureaucratisering van het vak, terwijl juist voor het vervullen van de maatschappelijke missie/opdracht een zekere gedrevenheid nog steeds een basisvoorwaarde is.

De aanbevelingen:

De NVJ heeft altijd een dubbele positie gehad: zowel vakbond als beroepsvereniging. De aansluiting bij de FNV is destijds al zeer omstreden geweest. Door dat vakbondskarakter heeft de NVJ nog steeds iets defensiefs. Als ik voorstel dat de journalistiek bepaalde professionele kwalificaties moet hebben, zoals de keurmerk-discussie, dan is de eerste reactie van de NVJ: dat doen wij dus niet. De NVJ moet veel breder worden dan de pure materiële belangenbehartiging. Bewaak de onafhankelijkheid en de maatschappelijke opdracht van de journalist!

De NVJ moet meer belangstelling tonen voor wat deskundigen vinden van journalistieke ontwikkelingen. De discussie met de buitenstaanders wordt veel te weinig aangegaan, terwijl dat het interne debat in de NVJ zeer zou verlevendigen en de NVJ er ook een duidelijker profiel in de samenleving door zou krijgen.

De kwaliteit van de Nederlandse journalistiek zou er baat bij hebben als de NVJ allerlei vormen voor bij- of nascholing zou organiseren. In allerlei andere beroepen/professies van hoogopgeleiden is dat verplicht. Bijvoorbeeld: een erkend psychotherapeut moet om de vijf jaar voor zijn nieuwe registratie een bepaald aantal studiepunten hebben. Met de erkenning van de journalistiek als open beroep zou de NVJ veel meer kunnen ondernemen om de kwaliteit en de onafhankelijkheid van de professie te regelen en dat bijvoorbeeld in CAO's vastleggen.

Iedereen kan zich journalist noemen, er komen steeds meer bloggers en burgerjournalisten. Maar ook steeds meer informatie die gestuurd wordt door voorlichters van bedrijven en overheden. Daarom moet het publiek duidelijkheid hebben over de gekwalificeerde professie. Iemand die Mensendieck-therapie geeft heeft een schildje op de deur, zodat je weet waar je aan toe bent. De NVJ moet de club willen zijn van de keurslagers van de journalistiek.

Zowel de journalistieke cao's als het redactiestatuut hebben jarenlang conserverende gewerkt. Voor de kwaliteit van het vak is ook hier een modernisering van groot belang.

Creatieve mensen zijn vaak nogal conservatief als het hun eigen werksituatie betreft. De NVJ zou voorop moeten lopen in het bevorderen van een

mentaliteitsverandering van openheid en veranderingsgezindheid met behoud van authentieke journalistieke waarden.

5.

Gesprek met Laurens Verhagen en Wieland van Dijk

Hoofdredacteur en chef redactie NU.nl

25 januari 2011, kantoor Sanoma Digital, Maassluistraat 2, Amsterdam

Geautoriseerd

De diagnose:

Over het algemeen zie je om heen dat de snelheid niet bevorderlijk is voor de kwaliteit van de Nederlandse media.

Wij zijn klein, ongeveer 11 fte's en wij zijn jong: 11 jaar. Degene die het langst bij ons werkt is hier acht jaar, maar ze blijft steeds 26. Wij hebben geen leemlaag van oudere, ingedutte redacteuren, iedereen is hier heel gedreven, je moet ze eerder afremmen dan aanjagen, vergeleken met krantenredacties zijn het hier allemaal jonge mensen die midden in razendsnelle ontwikkelingen zitten.

Bijscholing gaat hier vanzelf, iedereen is met de nieuwe ontwikkelingen bezig, het hoort er gewoon bij.

Er werken hier relatief veel academici, want die hebben vaak een bredere kennis op allerlei gebied, literatuur, economie, dan mensen van de School vd

Journalistiek, ze zijn methodologisch ook beter, op de school leer je toch vooral het ambacht,

Het enige nadeel van jonge redacteuren is dat ze vaak wat algemene ontwikkeling missen en historisch besef.

Wel merken we dat we hier bepaalde expertises nodig hebben waarin de huidige opleidingen niet voorzien. Wij zoeken nu een datajournalist en daar is moeilijk aan te komen.

Om je heen zie je, ook bij de ouderwetse journalistiek, dat de onderzoeksjournalistiek steeds meer in de verdrukking komt, maar dat geldt ook voor ons. Wij kunnen er niet iemand voor vrij maken, wij zijn al blij dat we nu een eigen politieke redacteur hebben die oa interviews voor Nu.nl maakt met politici, want die weten inmiddels ook dat wij een bereik hebben van twee à drie miljoen mensen per dag.

Ongeveer eenderde hier is lid van de NVJ, de NVJ heeft een ouderwets imago, een club van oude dagbladmannen die dus niet voor ons is bedoeld. Wij hebben er bijvoorbeeld geen idee van of er zoiets bestaat als een Internetsectie, wij horen er in ieder geval nooit iets van. En wij krijgen van werkelijk iedereen persberichten, van Amnesty, van Greenpeace, van allerlei groepen met een commercieel of maatschappelijk belang, maar wij krijgen nooit een persbericht van de NVJ.

De aanbevelingen:

NVJ Academy heeft samen met Apple een bijeenkomst georganiseerd over iPads.

Dat is prima voor ons.

Wij zitten zeker niet te wachten op allerlei NVJ-ethiek met vol normstellingen: dat regelen we zelf wel.

De NVJ zou ons kunnen helpen met een nieuw model redactiestatuut dat is aangepast aan onze situatie. Dan hoeven wij dat niet zelf allemaal uit te vinden.

Wij willen hier binnenkort een statuut hebben waarin oa onze redactionele onafhankelijkheid wordt bevestigd. Dan kunnen we zo'n statuut ook sturen aan mensen die denken dat wij door adverteerders gesponsord worden en dat dit van invloed is op onze berichtgeving.

De NVJ zou ons, internetredacteuren, bij elkaar kunnen brengen, maar dat moet dan meer zijn dan samen een borreltje drinken. Kennis delen met mensen die met hetzelfde bezig zijn.

Is er een sectie Internet-journalisten? Voor ons is het interessant om ook eens collega's tegen te komen die bij de televisie werken of bij dagbladen.

Er is, op een cursus bij Leon de Wollf na (die tegenviel) geen cursus of bijscholing voor journalistieke managers. Cursussen die uitgeverijen zelf geven zijn vaak meer bestemd voor commerciële mensen. Hier kan ook een taak liggen voor de NVJ en het is leuk ook eens een chef kunst van de Volkskrant tegen te komen.

Het lezen en interpreteren van cijfers is een zwak punt in ons vak. Het lezen van je eigen begroting, maar ook die van allerlei bedrijven en organisaties: ook hier kan de NVJ iets doen.

Maar wij zitten zeker niet te wachten op een NVJ die een internetbelasting een prachtig idee vindt om de dagbladen te steunen. Die NVJ is niet van ons.

De NVJ die standaard opkomt voor de oude media en steeds weer naar achteren vlucht is niet onze club.

6. Gesprek met Rogier Rijkers

Hoofdredacteur/uitgever Cobouw

27 januari 2011, Café Dudok, Den Haag

Geautoriseerd

De diagnose:

Cobouw is een gespecialiseerd dagblad voor de bouwsector en verschijnt van dinsdag tot een met zaterdag in een oplage van 13.000. Meeste abonnees op postbusadres van bedrijf. Bereik hierdoor ongeveer 60.000. Redactie: 30 fte. Mij valt vooral op hoe hard de waarde van de journalistiek in de samenleving achteruit holt. Veel lezers erkennen en herkennen de waarde van journalistiek niet meer. Via internet is de perceptie ontstaan dat alle informatie gratis is en via die gratis informatie komt je met je social talk heel ver.

Dagbladen hebben internet geadopteerd en zijn mee gaan doen aan de ratrace om zo snel mogelijk zo veel mogelijk gratis de wereld in te slingeren. Dat straalt af op de kranten, maar die moeten dus zelf veel en veel beter zijn dan al die gratis info, wil de lezer er nog geld voor over hebben.

Na de hoogtijdagen die eindigden rond 2007 zijn veel uitgevers redacties vooral gaan zien als kostenplaats. Journalisten zijn mensen die heel duur zijn en waar je heel moeilijk vanaf komt. Vooral toen ik nog bij Wegener werkte heb ik met commerciële mensen heel veel discussies moeten voeren over de waarde van journalistiek, over wat een krant nu eigenlijk is.

Oa door de bezuinigingen zie je de ontwikkeling naar kleine kernredacties met daaromheen een schil van freelancers. Freelancers kunnen prima een stuk schrijven, maar iets duiden wordt al een stuk lastiger en ze hebben al helemaal geen tijd/gelegenheid om een netwerk op te bouwen.

Wij maken een gespecialiseerd dagblad. Als je iemand hebt met kennis van zaken, mag je hopen dat hij kan schrijven. En iemand met een journalistieke opleiding

heeft jaren nodig om goed thuis te raken in de wereld van de techniek. Journalisten met voldoende economische kennis vind je nog wel eens, techniek is veel lastiger. Toen laatst in Rotterdam een steiger instortte had een van onze redacteuren aan drie ANP-foto's genoeg om precies te zien wat er aan de hand was.

Vakinhoudelijk up-to-date blijven dat gaat bij ons wel goed, iedereen heeft een geweldig netwerk. Veel lastiger is bijblijven in de journalistiek en in ontwikkelingen op de lezersmarkt.

Internet is één grote speelzaal, maar het is bijzonder moeilijk om de dynamiek van internet en de routine van het kranten maken goed met elkaar te combineren. Ik betwijfel of je een schrijvende verslaggever ook filmpjes moet laten maken, maar iedere verslaggever moet wel vijf kernachtige regels voor een internetbericht kunnen schrijven.

Tien jaar geleden heb ik mijn NVJ-lidmaatschap opgezegd. Ze waren, vond ik, niet bezig met de kwaliteit van het vak, ik ergerde me aan al dat gedoe met lifo en een waakhondenbijeenkomst van Wegener samen met Hans Verploeg was puur stemmingmakerij tegen hoofdredacteuren en uitgevers.

In mijn optiek is de NVJ nog steeds heel weinig toekomstgericht. De NVJ is sterk gericht op de individuele verslaggever die een conflict heeft met zijn hoofdredacteur. Terwijl de voornaamste zorg de toekomstige kwaliteit van de journalistiek hoort te zijn. Maar als er ontwikkelingen zijn in de Nederlandse journalistiek is de NVJ bijna altijd tegen.

De aanbevelingen:

Voor het verbeteren van de journalistieke kwaliteit verwacht ik van de NVJ een visie op de vraag: waar in ons vak kunnen wij elkaar vinden om vooruit te komen? Hoe gaan we om met de ontwikkeling van de relatie tussen de commercie en de redactie?

De NVJ zou ook veel meer de geesten moeten openen voor een wereld die bijzonder snel verandert.

Als de NVJ de oude vakbondsloopgraven zou verlaten, zou ze, denk ik, ook veel beter gehoord worden, vooral ook onder jongeren in ons vak.

De NVJ kan meehelpen scenario's te schetsen over hoe ons vak er over tien jaar voorstaat en hoe wij daar professioneel op kunnen inspelen. Het debat daarom moet nu georganiseerd worden.

In discussie met leden en niet-leden moet de NVJ in de gaten hebben dat het gesprek op onze redactie niet gaat over de volgende een of twee procent loonsverhoging, maar over het volstrekte tijdgebrek door 20% bezuinigen. Hoe worden journalisten geen meter makers maar hoe krijgen ze weer meer redactionele tijd om een goed stuk te schrijven: daar moet het over gaan wil je ons vak verbeteren.

Het lijkt me prima dat allerlei zaken over noodzakelijke bijscholing in de CAO geregeld worden, bij de registeraccountants is dat al heel lang zo.

7. Gesprek met Jean-Pierre Geelen

Mediaredacteur/ tv-recensent de Volkskrant

27 januari 2011, Café Dudok, Den Haag

Geautoriseerd

De diagnose:

Het meest zorgwekkende, niet alleen bij de tv, maar ook bij de kranten, vind ik dat het zo'n industrie aan het worden is. Het lopende band-werk, allemaal dezelfde reflexen, het volgen van de hypes. Allemaal Herman Koch interviewen bij zijn nieuwe boek.

Al die hypes vreten aan onze betrouwbaarheid en dat krijgen mensen in de gaten. Wij doen er allemaal aan mee, het is soms om gek van te worden.

Er wordt in ons vak momenteel weinig nagedacht over wat wij aan het doen zijn. Wie van ons - behalve het kleine kringetje van debatbezoekers - denkt nog beschouwend na over ons vak en handelt daar ook naar? Als je bij een dagblad werkt hoor je opgewonden te zijn over de allerlaatste actualiteit, maar dat verhoudt zich ongunstig tot nadenken, dat moet leiden tot de conclusie dat veel nieuws onzin is.

Ik constateer, als ik de namen zie van degenen die op onze voorpagina schrijven, dat het vaak toch vooral stagiaires en jaarcontractanten zijn. Het schijnen de enigen te zijn die nog zin hebben om te rennen.

Het wordt steeds meer: meters maken en vakken vullen. Als ik iets schrijf voor een van onze vele katernen, realiseer ik me ook wel eens dat ik een bepaalde stuk vooral maak omdat er die ruimte voor is gereserveerd, niet omdat het onderwerp zo urgent is.

De oorzaak ligt deels bij hoofdredacteuren en misschien nog meer bij directies, die denken dat je met een beperkt aantal mensen toch een krant kunt maken die alles doet. Maar het komt ook door ons zelf: klagen over drukte en stress is op een redactie niet populair. Dan ben je een watje. Je moet zeker geen zorgenkindje zijn, want dan is er wat met je, zo luidt de onuitgesproken code.

De angst voor het instituut hoofdredacteur is veelal behoorlijk groot. Als er gereorganiseerd moet worden is hij degene die bepaalt wie eruit kan of wie van stoel verandert. Ik ken meerdere collega's die zich daar in het verleden door hebben laten leiden of remmen.

Ik ben geen NVJ-lid meer, ik ben eruit gestapt toen ik vertrok als redacteur van De Journalist, ik had daar genoeg gezien. En nu vind ik de NVJ gewoon ook te duur.

De aanbevelingen:

In alle eerlijkheid zie ik niet zoveel taken meer voor zoiets als de NVJ. Financieel hebben wij het helemaal niet slecht, we hebben bereikt wat we wilden bereiken, dus ik zou zeggen: op z'n minst halveren die boel. Want de gedachte dat wij een onderbetaalde klasse zijn, gaat er niet meer in.

Voor de NVJ zie ik ook niet per se een taak om de kwaliteit van het vak te verbeteren. Maar als je er wat langer over nadenkt kunnen ze wellicht wat betekenen op het punt van de verdieping. Laat een of twee keer per jaar eens een essay maken door een belangwekkend iemand, een verhaal dat er toe doet, waarover dan grondig gediscussieerd wordt.

Bijgescholen? Dan krijg je toch al gauw weer Nick Davies en ik weet niet of die de ingeslapen collega's wakker krijgt.

Cursussen? Dat kan iedereen toch zelf regelen. Ik heb zelf een keer aan de hoofdredactie voorgesteld een cursus filosofie te volgen, maar daar heb ik geen reactie op gekregen.

Ik moet ook niets hebben van die hele keurmerkdiscussie: dat voor mij of namens mij wordt besloten dat dit deugt en dat niet, brrrr.

Je moet niet allerlei ontwikkelingen willen bepalen of proberen te kanaliseren, ons vak bloeit vooral door onverwachtse lieden die iets laten gebeuren. Julian Assange was er ook niet geweest als hij had moeten wachten op het keurmerk van professor Jo Bardoel.

8. Gesprek met Mart Jochemsen

Algemeen Hoofdredacteur Huis-aan-huiskranten Wegener Media

5 februari 2011, kantoor Wegener, Treubstraat 1, Rijswijk.

(Aan de wand hangt een manshoge kaart van Nederland, dat geheel wordt gedekt door de hah-bladen van Wegener, op Drenthe en Noord-Holland na. Daar wordt samengewerkt met Boom en Rodi Media.)

Geautoriseerd.

De diagnose:

Wegener Media maakt wekelijks ruim 225 titels huis-aan-huiskranten, inclusief specials, waarvan 148 onder de titel Dé Weekkrant. 'Het aantal schommelt nog wel eens wat'. Totale oplage is ruim 7,2 miljoen exemplaren per week, acht hoofden regioredactie zijn verantwoordelijk voor tien regio's, aantal fte's 135.

25% is redactionele ruimte, omvang hangt geheel af van aantal advertenties, 'een winkelier die geen tientje meer in de kassa heeft, kan niet adverteren. De recessie merken wij als eerste, maar als het land weer uit het dal klimt zijn wij er ook als eerste bij. Die schommeling is een van de redenen dat wij met zoveel freelancers werken.'

De kern van ons redactionele beleid is: chauvinisme, trots, inventiviteit en bovenal: lokaal. Onze redacteuren zijn vooral ook regisseurs, verzamelaars van kopij van correspondenten,

Wij kunnen nog steeds voldoende goede mensen krijgen, allemaal afgestudeerd van de School vd Journalistiek, bij ons kun je altijd publiceren en je wordt er bij het boodschappen doen steeds op aangesproken,

Wij hebben niet de illusie het dagblad te kunnen vervangen, maar het *dédain* over ons is in het vak nu wel voorbij.

Wij moeten het vooral hebben van veel kleine berichten. Als de aankondiging van de kerkbazar er niet in staat, is dat voor die mensen heel vervelend, want dan komt er bijna niemand.

De NVJ heeft de CAO-gesprekken steeds prima gedaan, hoewel ik dan natuurlijk aan de andere kant van de tafel zit, De juridische ondersteuning voor onze mensen is ook o.k. Maar in de ruim vijfentwintig jaar dat ik zelf lid ben heb ik niet gemerkt dat de NVJ ook maar enige voeling heeft met ons speciale *métier*, het maken van huis-aan-huiskranten.

Villamedia schrijft ongeveer één keer in de twee jaar over ons, meestal een stukje over een freelancer die vindt dat hij te weinig betaald krijgt. Maar het is *take it or leave it*, het hoeft niet! Als ik toptarieven moet betalen, kan ik geen krant meer maken. Wij verzamelen ons geld met dubbeltjes, dan kun je het niet met kwartjes uitgeven.

Onze freelancers doen het vooral omdat ze het leuk vinden. Ze spelen een bepaalde rol in de stad of dorp, ze zitten in de jury van de optocht met versierde

fietsen, samen met de burgemeester. Dát is onze rol: in alles dicht bij een samenleving,

De aanbevelingen:

De NVJ zou weer meer werk moeten maken van de Dag Van De Regionale Journalistiek. Dat project is kennelijk een beetje verzopen, maar voor ons was het belangrijk.

Een debat bijvoorbeeld over het nut van gemeenteraadverslaggeving, over de gevolgen van het dualisme, kan voor onze mensen interessant zijn.

De NVJ kan de mensen ook mogelijkheden bieden om zelf scherp te blijven. Ik geloof niet dat een bedrijf steeds zelf trainingen moet aanbieden, iedereen heeft daarin ook een eigen verantwoordelijkheid. Maar de NVJ kan wel een bemiddelende rol spelen.

Als je cursussen helemaal zelf organiseert loop je ook weer de kans dat de goede medewerkers roepen dat ze het allemaal beter weten en de zwakke broeders hun mond houden. De NVJ zou kunnen helpen dat te doorbreken.

Conservatief gedrag is eigen aan journalisten, er is vaak te weinig prikkeling om naar buiten te kijken. De NVJ kan een rol spelen bij het bevorderen van die noodzakelijke prikkeling.

De NVJ moet daarbij wel goed in de gaten hebben dat ook ons vak razendsnel verandert. De tijd is voorbij dat wij ieder verhaal kunnen laten schrijven door een echte journalist, wij hebben allang geen driehonderd mensen meer. Maar coördineren is ook een apart vak, dat een specifieke kennis vereist en dus ook goede begeleiding. In de lokale journalistiek kun je niet alles voorschrijven in een beleidsplan, veel keuzes worden toch vooral gemaakt op basis van gezond verstand en kennis van de eigen samenleving.

Onze redacteuren moeten ook begeleid worden in het aansturen ook grote groepen correspondenten. Die moeten allemaal gecoacht worden, ze moeten worden betrokken bij het product, zodat hun stukken, onder hun eigen naam, zo de krant in kunnen. Dan blijft het voor hen zelf ook leuk en de moeite waard. Ook hierbij zou de NVJ ons kunnen helpen.

Bij ons is ook behoefte aan een cursus beeldrecht, auteursrecht en dat soort juridische zaken.

En voor ons is, vooral in de steden, kennis van de allochtone samenleving heel belangrijk. Turken zijn bijvoorbeeld erg geïnteresseerd in onderwijs en gezondheidszorg, maar dat moet je wel eerst wéten. In de biblebelt is kerknieuws voor ons nog steeds belangrijk, maar in allerlei stadswijken is het essentieel dat wij geen puur witte krant maken.

9. Gesprek met Sjuul Paradijs

Hoofdredacteur van De Telegraaf

10 februari 2011, hoofdkantoor De Telegraaf, Basisweg 30, Amsterdam

(Achter zijn bureau hangen iconen uit de persfotografie: Jayne Mansfield op een bureau op de Telegraafredactie, Den Uyl gebogen op de trap van Soestdijk om de val van zijn kabinet te melden en Dries van Agt en Hans Wiegel die onder de lamp van Le Bistroquet een nieuw kabinet bij elkaar dineren.

Hij schat het aantal NVJ-leden op zijn redactie op 200. Over het aantal fte's doet hij geen mededelingen. Bij de koffie presenteert hij een grote, verse honingkoek.

Hoewel hij en ik uit twee totaal verschillende journalistieke tradities stammen, is de ontvangst meer dan hartelijk.)
Geautoriseerd

De diagnose:

Ik ben de zoon van een Amsterdamse bakker: brood bakken heeft tijd nodig, net als goede journalistiek. Je kunt niet via bezuinigingen een halve redactievloer leeg vegen en steeds weer korten op de arbeidstijd, en dan ook nog een goede krant maken.

Goede, alerte journalistiek is tijdrovend, je komt er niet door alleen achter een scherm te zitten en te googlen. Een netwerk opbouwen in allerlei geledingen in de samenleving is voor ons heel belangrijk, en dan maakt het mij niet uit hoe je het publiceert: in de papieren krant of op een website.

Op veel televisieredacties zie je deze kwaliteit al niet meer: zeven maanden werken voor een bepaald programma en dan weer naar iets anders. Zo bouw je niets op.

Met veel freelancers zie je hetzelfde kwaliteitsprobleem. Met zeven woorden heb je een zin, met zeven zinnen een alinea en met zeven alinea's een verhaal, maar dan ben je nog geen journalist.

Voor vakmanschap heb je nodig: aanleg, een goede vooropleiding (niet perse in de journalistiek, de echte haviken bij ons hebben vaak niet die school gedaan), op de goede plek terechtkomen, foutloos taal gebruik en een goede begeleiding. De journalistieke organisatie moet jou het vertrouwen en de tijd geven om te groeien. Ondanks die ellendige personeelstoppingen, die je overal ziet, moet je toch proberen steeds weer jongeren op je redactie te krijgen. Het liefst zie ik dat jongeren een jaar of tien de tijd hebben om helemaal te groeien in de cultuur van onze krant. Dat vergt het nodige boetseerwerk.

Onze specifieke DNA bestaat onder andere uit: belangstelling voor Human Interest, begrijpen dat wij dicht bij het volk moeten staan, het altijd opnemen voor de underdog, het verhaal moet kloppen (hoewel dat misschien gek klinkt uit mijn mond, maar ik vind dat het moet), en bij onze cultuur hoort ook: langs de rand van de afgrond durven te gaan, risico's durven nemen. En natuurlijk: altijd doorgaan, altijd met je vak bezig.

Je kunt voorkomen dat redacteuren insuffen door ze steeds weer op andere plekken te laten werken. Daar zijn wij heel bewust mee bezig.

Jaap de Groot, Wilma Nanninga, Evert Santegoeds: die zijn op onze redactie het voorbeeld van velen. Voor mij is Henk van der Meyden met kop en schouders de grootste journalist van na de Tweede Wereldoorlog.

De tijd dat wij, Telegraafjournalisten, door de rest van het vak met de nek werden aangekeken, is nu wel voorbij. Dat isolement werd toen gecompenseerd met hogere salarissen, en het heeft ons een groot groepsgevoel opgeleverd.

De aanbevelingen:

Ik ben zelf geen lid van de NVJ, nee natuurlijk niet, maar ik heb respect voor de NVJ, we weten elkaar te vinden, en in AIVD-affaire hebben wij naast elkaar gestaan.

In alles varen wij een eigen koers: weg Tegels, weg Raad voor de Journalistiek, wij redden ons zelf wel.

Ik zou ook het liefst zonder cao werken, want een cao met al die beperkende bepalingen bevordert starheid en een gebrek aan effectiviteit in je personeelsbeleid. Dat hele loongebouw is de vijand van mobiliteit, ook de NVJ zou daar vanaf moeten willen. Wij verkopen niet zoveel kranten omdat wij die door grijze muizen laten maken.

Ik zou graag zien dat de NVJ het belang van demotie inziet. Het is belangrijk voor de journalistieke kwaliteit dat mensen fris blijven op steeds weer een andere plek. Nu kan dat vaak niet door die salarisschalen of door een minder goed salarisperspectief. Als je over kwaliteit praat, dan heb je daar allemaal niks aan. Maar het verplaatsen van mensen moet je ook weer niet zo dwangmatig en stalinistisch doet als bij het NOS-Journaal, het Kremlin van de Nederlandse journalistiek.

Voor kwaliteitsverbetering en allerlei opleidingen hebben wij de NVJ, met alle respect, niet nodig. Wij willen alles zelf doen. Ik hecht zeer aan ons eigen, nostalgische vakopleiding in het hart van onze redactie.

Belangrijk is wel dat de NVJ, oa bij het cao-overleg, mee helpt om te voorkomen dat redacties steeds kleiner worden. Daar zit het grote kwaliteitsprobleem. Ik zie daar veel meer een taak voor de NVJ dan in het opzetten van allerlei cursussen. Als er dan toch een cao moet zijn, vind ik het heel goed dat er heldere afspraken worden gemaakt over hoeveel budget er per redacteur is voor opleiding en bijscholing. Dat is meteen ook een goede stimulans voor uitgevers om zich hier aan te houden.

Het zal dus duidelijk zijn dat ik hier niet zit te wachten op allerlei NVJ-bemoeienis op de redactie. Maar misschien kan de NVJ wel een rol spelen bij een mentaliteitsverandering in de Nederlandse journalistiek. Jongeren moeten begrijpen dat ons vak niet bestaat uit allerlei klusje doen, ons vak moet gepassioneerd worden beoefend.

Wij doen nu wel mee met die Plasterk-banen. Eerst was ik er sterk op tegen, Plasterk hebben wij hier ook niet nodig, maar ik heb me laten overtuigen door iemand die zei: Femke Halsema is tegen het huidige hypotheekstelsel, maar maakt er zelf gebruik van zolang het stelsel nog bestaat. Maar nou wil de NVJ voor die Plasterk-journalisten weer zogenaamde terugkomdagen organiseren, waar ze in groepen gaan evalueren. Daar hou ik dus helemaal niet van, ik wil ze in mijn eigen redactiecultuur houden en ze hier verder zelf opleiden. Ik heb niets, helemaal niets, met zoiets vreselijks als centrale aansturing. Wij maken hier helemaal zelf onze eigen krant.

10. Gesprek met Arendo Joustra

Hoofdredacteur Elsevier, oud-voorzitter Nederlands Genootschap van Hoofdredacteuren.

11 februari 2011, restaurant Dauphine, Amsterdam

Geautoriseerd

De diagnose:

Als voorzitter van het Genootschap heb ik in speeches regelmatig gereageerd op alle kritiek op de journalistiek, hoewel dé journalistiek natuurlijk niet bestaat. Ik verwees dan graag naar het rapport 'Onverschilligheid is geen optie. De rechtstaat

maken wij samen'. Opvallend daarin is dat Nederlanders veel meer vertrouwen hebben in onze media dan in ons rechtssysteem. (Link naar rapport: <http://www.rijksoverheid.nl/bestanden/documenten-en-publicaties/rapporten/2008/02/13/advies-onverschilligheid-is-geen-optie-de-rechtsstaat-maken-we-samen/onverschilligheidisgeenoptie.pdf>)

In die speeches zei ik altijd twee dingen. 'U hebt gelijk, er deugt niets van de Nederlandse media, het is een puur zootje'. En: 'De kwaliteit van onze pers moet je zien in het perspectief van het verleden en van het buitenland.'

Het verleden: de journalistiek is er natuurlijk enorm op vooruit gegaan. Toen ik in 1980 bij de Volkskrant kwam maakten wij met ongeveer zestig redacteurs zo'n achttien pagina's per dag. Er was heel weinig toegang tot informatie terwijl je nu ongeveer iedere persconferentie live kunt volgen en allerlei rapport snel te downloaden zijn. Journalisten zijn veel beter opgeleid en veel beter toegerust. Het buitenland: er wordt vanuit ons land vol bewondering naar Le Monde gekeken, of naar Le Figaro, maar in de rest van Frankrijk is het niveau van kranten veel lager dan in Nederland. Vergeleken met Nice Matin is de New York Post een kwaliteitskrant.

Al die verhalen dat de kwaliteit achteruit gaat door de snelheid vind ik onzin. Iedere tijd heeft zijn eigen snelheid. Toen de boodschapper van Marathon naar Athene rende, zullen ook allerlei mensen geroepen hebben dat hij ongezond hard liep. De correcties zijn tegenwoordig net zo snel als het nieuws zelf, de snelheid is dus niet het probleem.

Een probleem is wel de ontzuiling waardoor allerlei oude journalistieke verschillen en kwaliteiten zijn weggefallen en heel veel journalisten op dezelfde manier naar een probleem kijken. Een van de succesfactoren van Elsevier is dat wij een andere bril opzetten en zo een andere werkelijkheid zien. Waardoor wij bijvoorbeeld wel vinden dat je over kernenergie mag nadenken.

Een ander journalistiek probleem is de consensus. Net als in de politiek hangt in de journalistiek toch ook de voorzichtige sfeer van: we moeten verder met elkaar.

Veel te weinig journalisten volgen een eigen agenda. De politiek in Den Haag, het bedrijfsleven, de vakbonden en andere belangengroepen zijn heel vaak alles bepalend. Ook dat gaat ten koste van de kwaliteit.

Daarnaast hebben wij in Nederland ook nog het probleem van de opiniejournalistiek. Meninkjes lijken hier belangrijker dan feiten. Als je een dagbladverhaal natrekt klopt er vaak weinig van.

Veel kritiek op de journalistiek is wel terecht maar daarom nog niet erg. Wij komen langs, pikken wat op en gaan weer verder. Het is de aard van journalisten dat ze nieuws willen hebben. Journalistiek is een soort schoonmaakactie. Of zoals Hans Hillen zei: Journalistiek is als ruw wc-papier, het doet pijn, maar het wordt wel schoon.

Journalisten hebben een heel mysterieuze band met de lezer en dat is hun voornaamste kwaliteit. Het is de band van vertrouwen. Als Elsevier dat vertrouwen beschaamt, wordt ons blad niet meer verkocht. Daar hebben wij geen Raad vd Journalistiek of allerlei codes voor nodig. Als wij ons bijvoorbeeld in de modejournalistiek laten beïnvloeden door bepaalde merken, geloven lezers onze politieke verslaggeving ook niet meer. Je laten leiden door de lezer is veel belangrijker dan welk keurmerk ook.

De aanbevelingen:

De journalistiek is in Nederland geen eenheid. Dé media: welke krant of tv-programma bedoelt u? Alleen daarom al is het lastig te formuleren welke taak de NVJ zou kunnen hebben voor de kwaliteit van de Nederlandse journalistiek. De NVJ moet zich in ieder geval niet met ethiek of normen bezig houden. Kijk naar de discussie over dat ene jongetje dat die vliegcrash bij Tripoli had overleefd. Elsevier zal dat jongetje niet interviewen, maar waarom zou een krant dat niet mogen doen als de redactie denkt dat het hun lezers interesseert? Als bepaalde mensen willen weten of Balkenende wel of niet gaat scheiden, moet dan een bepaalde instantie gaan zeggen of daar wel of niet over gepubliceerd mag worden? Lijkt me niet.

De NVJ als journalistieke vereniging en de NVJ als vakbond hebben elkaar altijd in de weg gezeten. Die twee zouden ze uit elkaar moeten halen. Ik heb mijn lidmaatschap opgezegd toen de NVJ samen met de FNV ging ageren tegen de WAO-plannen van Kok, omdat de NVJ toen kennelijk dacht dat alle journalisten links zijn.

De NVJ zou kunnen helpen bij allerlei WOB-verzoeken, ik vermoed dat daar wel behoefte aan is.

De NVJ zou via cursussen de kennis over de rechtspraak kunnen bevorderen. Verder moet de NVJ een aantal gezamenlijke belangen behartigen die alles te maken hebben met kwaliteit: geen wetten die de journalistiek belemmeren, geen wetten over het recht van wederwoord, geen wetten dat een journalist zomaar gegijzeld kan worden.

Ik behoor tot degenen die zich zorgen maken over het verdwijnen van de professionele journalistiek in de provincie, maar ik heb echt geen idee wat de NVJ daar aan kan doen.

Wel kan de NVJ in belangrijke mate bijdragen aan de Nederlandse journalistieke kwaliteit door de CAO's zo snel mogelijk af te schaffen. Een CAO representeert een versteende samenleving. Alleen al die belachelijke afspraak dat een journalist van 58 jaar, met al zijn ervaring en vakkennis, nog maar vier dagen per week hoeft te werken voor 100% salaris. Wie verzint zo iets?

Om ons blad te kunnen verkopen, heb ik niet de NVJ nodig maar de concurrentiestrijd.

11. Gesprek met Irene Costera Meijer

Hoogleraar Journalistiek Vrije Universiteit

16 februari 2011, Department of Language and Communication VU, De Boelelaan 1105, kamer 11A-40, Amsterdam.

Irene Costera Meijer doet al vele jaren voor de journalistieke professie relevant wetenschappelijk onderzoek naar de journalistieke praktijk. In haar oratie 'Wat is waardevolle journalistiek?' (2009) concentreerde zij zich op de kernvraag: hoe kan kwaliteitsjournalistiek meer voor mensen betekenen?

Geautoriseerd

De diagnose:

Klassieke journalistiek is: er gebeurt iets, wie, wat, waar, hoe? Maar mooie journalistiek vind ik: wat betekent een gebeurtenis voor de betrokkenen? Mooie journalistiek geeft bovendien antwoord op vragen waar de mediagebruiker mee zit, op iets wat je wilt snappen. Wat is er precies aan de hand in Egypte?

'Ze', en daarmee bedoel ik de professionele journalistiek, moesten er bijna toe gedwongen worden meer oog te hebben voor human interest, de menselijke benadering. Dat zie je nu vooral in de bijlagen van kranten. Vragen als: hoe moet ik nu kiezen uit dat enorme aanbod aan verzekeringen tegen ziektekosten, maar ook wat betekent het groeiende gebruik van sociale media voor het informatieaanbod, de samenhang en inrichting van de samenleving?

Deze benadering hoeft zeker niet perse te leiden tot minder kwaliteit van de journalistiek. Er is een groot verschil tussen populariseren en trivialisieren. Populariseren betekent voor mij: veel mensen bereiken met feitelijk en belangrijk nieuws op een manier die recht doet aan de complexiteit. Niet alleen de feiten, ook de gelaagdheid, de tegenstrijdigheden.

Maar daarnaast is er het incidentennieuws met een hoog gottegottegot-gehalte, dat zich leent voor small talk, voor een babbeltje over de heg. Ook dat heeft een functie in de samenleving.

Veel journalisten vertonen nog steeds de neiging om nieuws dat gewone mensen interesseert te beschouwen als iets dat je bij de kapper leest.

Tijdens een presentatie van het hoofd burgerjournalistiek van Twentse Courant/tubantia voor regionale journalisten was iedereen erg negatief over de krantenpagina en de website. Dat was toch niets, dat ging toch nergens over. Maar toen de website werd getoond, bleken alle aanwezige journalisten opeens zeer geïnteresseerd in jongens die slakken aten, of elkaar opsloten in een vrieskist. Is dergelijk nieuws waardevol? Nee. Maar heeft het een functie? Ja! Mensen gaan met elkaar praten, ohgottegottegot.

'Trouw' is jaregeleden begonnen om in de bijlage De Verdieping allerlei alledaagse dilemma's te benoemen en naar een hoger niveau te tillen. Ze verantwoordt dat als een invulling van hun christelijke identiteit. Lezers zijn minder geïnteresseerd in een christelijke verantwoording, maar zagen wel hun eigen dilemma's serieus genomen door de krant. De redactie koos er voor als legitimatie vanuit de eigen perceptie, de lezers waardeerden het vanuit hun eigen dagelijkse werkelijkheid.

Journalisten zijn over het algemeen niet snel geneigd tot enige reflectie op hun eigen werk. De reactie is al gauw: al dat gepraat, laten we weer aan het werk gaan. Toch is die reflectie essentieel. Bij RTV Utrecht doen wij een groot onderzoek naar de vraag hoe nieuws een onderdeel kan zijn van een regionale gemeenschap. Dat je als journalist merkt dat je iets doet voor de gemeenschap en dat de kijkers merken: De regionale omroep is van ons.

In het journalistieke idee van kwaliteit scoort internationaal nog vaak het hoogst, met helemaal onder aan lokaal. Met die schaal zijn veel journalisten opgevoed, maar het sluit niet aan bij het perspectief van de gebruikers.

Kijk alleen maar eens naar het *dédain* over regionale oproepen of regionale kranten. Studenten willen ook en masse naar de nationale media.

De NVJ reproduceert dit systeem. Villamedia gaat vooral over landelijke onderwerpen, iets bij de NRC lijkt aanzienlijk belangrijker dan iets bij het Utrechts Nieuwsblad. Dat zit nog steeds in de genen van de journalistiek.

De aanbevelingen:

De NVJ zou veel systematischer de discussie moeten voeren en entameren over welk wetenschappelijk onderzoek relevant is om de journalistiek te vernieuwen en de kwaliteit ervan te verhogen.

De NVJ zou de wetenschap ook moeten dwingen allerlei wetenschappelijke resultaten praktisch toepasbaar te maken. Er is veel onderzoek waar de praktijk niets mee doet of zelfs helemaal niets van weet.

Door initiatieven als de NVJ Academy gebeurt al het een en ander, maar ik heb het idee dat veel journalisten nog niet goed weten wat ze daarvan kunnen verwachten. De NVJ zou initiatieven kunnen nemen voor permanente bijscholing. Ik weet niet of je het verplicht moet stellen, want dat moet je eerst definiëren wie journalist is en wie niet, en dan zit je midden in de keurmerkdiscussie. Voor de professionals wellicht interessant, maar voor de mediagebruikers niet van belang.

Het zou ook prima zijn als de NVJ er aan kan bijdragen dat de beroepsgroep zich meer openstelt voor veranderingen. Journalisten zijn als het hun eigen vak betreft vaak heel conservatief. Veranderingen in het vak worden al snel gezien als verloedering. Dit gedrag is heel lastig te benoemen. Ik wil dan weten: zit er iets in die weerstand, wat zit erachter, wat staat op het spel?

De NVJ kan ook inspelen op de recessie, want los van alle problemen heeft de recessie ook veel goed gedaan in de journalistiek. Je ziet nu vernieuwingen die tot voor kort nog een aantasting van de kwaliteit heetten. Maar helaas gaat de recessie sneller dan de vernieuwing.

Hier bij de VU zijn wij bezig met innovatie vanuit een inhoudelijk perspectief. Dat betekent dat onze vraagstukken niet zozeer technologie gestuurd zijn, maar gekozen worden op grond van inhoudelijke overwegingen. De NVJ zou de discussie over inhoudelijke innovatie moeten willen bevorderen.

De NVJ is helaas nogal reactief. Er gebeurt iets in Den Haag en Thomas Bruning reageert. Door zelf het initiatief te nemen kun je een veel belangrijker rol spelen in het mediadebat.

Hoofdredacteuren moeten die vernieuwing overigens wel mogelijk maken. Dat betekent ook dat er misschien keuzes gemaakt worden die niet iedereen bevallen. Overall in de journalistiek hoor ik de klachten over tijdgebrek. Er is te weinig tijd voor te veel verhalen. De zorg daarover zou de NVJ naar zich toe moeten trekken. Misschien is het beter om prioriteiten te stellen en liever één goed verhaal te maken, dan 3 nieuwsberichten die weinig indruk maken op de lezer of kijker. Laat journalisten weer meer tijd krijgen om kwaliteit te leveren die waardevol is, die nieuwsgebruiker daadwerkelijk iets leert.

12. Gesprek met Margriet Vroomans

Freelance journalist oa Tros Kamerbreed, De ochtend van 4. Voorzitter Sectie Freelancers van de NVJ

23 februari 2011, Beeld en Geluid, Hilversum

Geautoriseerd

De diagnose:

Onder freelancers zie je een groot verschil in journalistieke achtergrond. Ik behoor tot de groep die nog een traditionele scholing heeft gehad op een dagbladredactie. Je ging met een ervaren verslaggever mee naar de persconferentie van de politie en als je een straatnaam fout tikte, zei de chef: als je al geen straatnaam goed kunt opschrijven, want zal er dan van de rest van je stuk kloppen? Jongere

freelancers missen dat, ze zijn na hun opleiding vaak meteen begonnen als freelancer.

Daardoor missen zij ook andere belangrijke ervaringen van werken op een redactie: redactieraden, redactiecommissie, lastige collega's, ruzie maken met een hoofdredacteur.

Behalve een grote diversiteit in achtergrond zijn er onder freelancers ook grote niveaoverschillen. Daarom hebben wij in onze sectie freelancers in toenemende mate behoefte aan een kwalitatieve standaard. Daar komen we nog niet goed uit, maar dat is geen reden er maar over op te houden.

We kennen nu alleen een inkomenstoets, maar dat blijkt niet voldoende. Wij krijgen in onze groep toch behoefte aan meer selectie.

De freelancetarieven dalen alleen maar en ook de frequentie van opdrachten neemt af. Daardoor ontstaat in ons freelancevak verwatering. Wie ervan wil leven kan de lat niet altijd even hoog leggen en zal soms ook allerlei commerciële opdrachten aanvaarden.

Freelancers worden steeds meer de bijzettafeltjes in allerlei organisaties. Ze worden alom afgeknepen.

Er is ook vaak te weinig tijd om voldoende bij te scholen, het is steeds weer hollen of stilstaan. Als je holt heb je geen tijd voor kwalitatieve bijscholing, als je stil staat ook niet, want dan ben je druk bezig nieuwe klussen te krijgen.

De ambachtelijke bagage van de freelancer wordt vaak onvoldoende erkend door werkgevers, er is veel onderschatting. De kaalslag in het vak heeft voor ons grote gevolgen.

De aanbevelingen:

De NVJ zou veel meer moeten bijdragen aan de bewustwording, zowel bij opdrachtgevers als bij freelancers zelf, dat kwaliteit belangrijk is en een basisvoorwaarde voor ons vak.

De beroepsvereniging zou moeten bevorderen dat we ons niet neerleggen bij het feit dat allerlei freelancers onder behoorlijke tarieven werken, waarbij kwaliteit ook minder telt.

Het lidmaatschap van de sectie freelancers van de NVJ zou moeten uitgroeien tot een keurmerk van journalistieke kwaliteit. Zodat de opdrachtgever ook weet wat hij in huis haalt.

Dat keurmerk is ook nodig omdat alles tegenwoordig journalistiek heet. Joost Eerdman, is dat journalistiek? Pauw en Witteman? De Wereld Draait Door? Ik snap ook wel dat niet alles een droge boterham met kaas kan zijn, dat er voordelen zitten aan journalistieke sandwichformules, maar freelancers hebben behoefte aan een duidelijker onderscheid tussen journalistieke kwaliteit en infotainment.

De NVJ moet het veel aantrekkelijker maken voor freelancers om lid te worden.

Dat betekent: duidelijker maken wat de NVJ voor freelancers kan betekenen, niet alleen bij juridische ondersteuning, maar ook bij kwaliteitsbevordering.

Freelancers zijn zelfstandige ondernemers en hebben niet zoveel met een vakbond en met cao's, zij zijn met heel andere dingen bezig.

Als sectie pleiten wij al jaren voor een eigen website, maar dat wordt steeds weer afgewezen, je kunt ons aanklikken op de NVJ-site, we blijven zo nogal onvindbaar.

Met een eigen website zou het veel makkelijker worden de NVJ ook te profileren als de belangenorganisatie voor freelancers.

Via een eigen website zouden de NVJ-freelancers een soort community kunnen worden, waar je met beroepsgenoten kunt sparren over je freelancevak.

Zo kan er via de NVJ ook een systeem ontstaan dat freelancers elkaar scherp houden, elkaar adviseren en helpen, elkaars kwaliteit bevorderen. Kortom: de NVJ kan veel meer voor freelancers betekenen dan nu gebeurt. Alleen al het niet toestaan van die eigen website leidt tot nogal wat frustratie en dat is onnodig.

13. Gesprek met Kees Driehuis

Eindredacteur Zembla / Vara.

24 februari 2011, Beeld en Geluid, Hilversum

Kees Driehuis arriveert enigszins geagiteerd. Bij de Vara is net de omstreden Wilders-cartoon van de website gehaald, wegens bedreigingen. 'Bedreigingen moet je nooit bekend maken, want dan denken de bedreigers van ons vak dat zij gelijk hebben.'

Geautoriseerd

De diagnose:

De kwaliteit van de journalistiek, daar word ik niet vrolijk van. Ook in mijn eigen omgeving begint tv-journalistiek steeds minder voor te stellen. Pauw en Witteman zouden een soort boegbeeld moeten zijn, maar vaak is het heel genant. In een programma dat vooral over Libië moet gaan, zitten dan ook twee typen met opgeplakte snorren omdat ze een carnavalshit hebben gemaakt.

Werkelijk alles wordt ondernomen om een zo breed mogelijk publiek te bereiken, waarbij niet echt wordt geprobeerd om ergens achter te komen, wat toch het wezen is van de journalistiek. Geen venster meer op de wereld, alleen een venster op Nederland, en dan ook nog heel beperkt.

De jacht op het marktaandeel, ik ben daar somber over. En ik verwijt dat niet alleen de organisaties, maar ook de journalisten zelf. De Vara kiest er wel voor om Pauw en Witteman vijf keer per week uit te zenden, en Zembla 24 keer per jaar, nu op zaterdagavond, tegenover voetbal. Dat is een keuze.

Wie zich goed wil laten informeren komt toch bij dagbladen terecht. NRC, Volkskrant. Daar woedt de format-discussie en vindt een ware veldslag plaats om de markt. Maar op dat slagveld worden nog wel steeds journalistieke keuzes gemaakt. Ik verbaas me over grote foto's op de voorpagina, die verwijzen naar een bijlage die ik niet lees. Maar dat is niet erg, als er voldoende inhoud tegenover staat. En zo'n vreselijke Rolex-advertentie over de helft van de voorpagina van de NRC ben ik bereid te accepteren als dit betekent dat ze een eigen verslaggever in Egypte kunnen hebben, om maar eens een voorbeeld te noemen.

Over de vervlakking en verleuking merk ik bar weinig discussie in ons vak. Er is een voorkeur van gemakkelijke oplossingen. 'Nieuwsuur' gaat uit van het idee dat een programma beter wordt als je maar heel veel journalisten bij elkaar zet. Een grote redactie met veel geld betekent niet per definitie goede journalistiek. Ik geloof daar niet in. Hoe groter de redactie, hoe betere roosters je kunt maken, dat wel. En hoe meer mensen er zijn, hoe meer je ook achter elkaar kunt wegduiken.

In de journalistiek moet, het is wellicht een ouderwetse gedachte, iets van passie zijn. Je moet er iets mee willen. Nu is het vaak: goedenavond, het is mijn beurt. Ik heb het idee dat het voor een deel ook aan die scholen voor de journalistiek ligt. Ik stam in Utrecht nog van de oude Palmstraat waar je op een overdreven manier werd bijgebracht dat de journalistiek geen vak is, maar een roeping. Alle politieke

stellingnames die daarbij hoorden, passen misschien niet meer in deze tijd, maar het gaat nu met die roeping wel heel erg de andere kant op.

Wij, wij de Nederlandse journalistiek, hebben Wilders groot gemaakt. Driemaal Wilders op de voorpagina van het AD 'zoals u hem nog niet kende'. Nee, zeg, goddank niet. Het liefst heb ik natuurlijk dat alle Nederlandse journalisten tegen Wilders zijn, maar in onze bureaucratie hoort ook over de PVV geschreven te worden, maar toch vooral als er werkelijk iets nieuws te melden valt. Het lijkt wel of journalisten verslaafd zijn aan de PVV. Het ergste is natuurlijk dat vreselijke geslijm van zo'n Joost Eerdmans. Royeren, afvoeren en voor het gerecht brengen. Omdat ik de NVJ destijds een nogal elitair gezelschap vond, ben ik tegelijkertijd lid geworden van de Dienstenbond. Op een gegeven moment mocht dat niet meer, en koos ik voor de Dienstenbond.

De aanbevelingen:

Als je ziet hoe het ervoor staat met de Nederlandse journalistiek, dan denk ik niet dat de NVJ het goed gedaan heeft. De NVJ zou toch ook zelf veel meer de noodzakelijke passie voor het vak moeten uitstralen en minder de beperkte dynamiek van ambtenaren.

Op die scholen worden blijkbaar toch ook meer ambtenaren klaargestoomd dan journalisten. Van stagebegeleiders hoor ik dat er vooral veel belangstelling is voor een stage bij Boulevard, het zou me niet verbazen als Albert Verlinden optreedt als journalistiek gastdocent. Dat hele systeem van opleiden, daarop zou de NVJ meer invloed moeten proberen te krijgen.

De NVJ zou het moeten aandurven hardop de vraag te stellen: wat is journalistiek? En wat niet? De Telegraaf vind ik niks, maar het is wél journalistiek. Maar de Privé? Waarom heten die jongens van PowNews wel journalist, en André van Duin niet? Als de NVJ hierin niet duidelijk durft te kiezen, kun je wel ophouden met praten over verbeteren van de journalistieke kwaliteit.

Ik lees zelf ook graag leuke stukjes, de krant hoeft niet loodzwaar te zijn, maar ook leuke stukjes moeten wel ergens over gaan. Niet alleen over Marco Borsato, ook over Job Cohen. Het is voor de journalistiek misschien vervelend dat het niet zo'n gezellige man is, maar hij leidt wel een heel grote politieke beweging. In het bevorderen van dié kwaliteit moet de NVJ duidelijk partij kiezen, anders wordt het niks.

Journalistiek is nog weer iets anders dan goede journalistiek. Wil het nog wat worden met ons vak, dan zou de NVJ zich moeten opwerpen als de pleitbezorger voor goede journalistiek. Een goede journalist is op z'n minst op zoek naar de waarheid. En hij is volstrekt onafhankelijk. Je mag wel ergens iets van vinden, maar dat moet je scheiden van de feiten.

Dat gedoe van Wilders over hoofddoekjes: waarom wordt dat opgeschreven of uitgezonden? Ik denk niet dat de NVJ er populair door wordt, maar zij zal een rol moeten spelen bij de noodzakelijke mentaliteitsverandering in de journalistiek. Want wie anders dan een vereniging van journalisten zal dit tij moeten keren? De NVJ zou het moeten aandurven de verzamelplaats te willen worden van mensen die van ons vak houden en het met de nodige passie willen beoefenen. Want bij de herbezinning op de journalistiek is de NVJ een voor de hand liggende initiatiefnemer.

Daarnaast zou de NVJ moeten regelen dat er weer meer tijd komt voor kwaliteit. Ook wij doen, zoals veel journalisten, steeds meer in minder tijd. Dat is er in

geslopen. Mensen met ambitie die van goede wil zijn proberen er toch nog steeds het beste van te maken.

14. Gesprek met Hans Laroës

Hoofdredacteur Nos Nieuws

24 februari 2011, restaurant Dauphine, Amsterdam

Geautoriseerd

De diagnose:

Er is minder geld. Daardoor ontstaat een salamitactiek: je proberen te beschermen tegen allerlei bezuinigingen door alles iets kleiner te maken, waardoor het zicht op het totaal zoek raakt. Een beter antwoord is: prioriteiten kiezen, radicalere keuzes.

Maar er is in ons vak ook veel angst die de kwaliteit nadelig beïnvloedt. Angst voor het politieke klimaat, angst voor Wilders. De angst dat je daar geen aansluiting bij vindt en de tekens van de tijd niet verstaat.

Wij gaan in ons vak niet professioneel genoeg om met die angst. Het is goed dat de media in de gaten kregen dat wij een aantal verhalen in de samenleving niet kenden. Maar het gaat niet alleen om degenen die de agenda willen bepalen, met veel lawaai en manipulatie en met verwijzing naar 'onze belastingcenten'. Niet iedere scheet van Wilders moet in het Journaal.

Daarnaast zie je bij uitgeverijen dat vooral de hoogte van het rendement het beleid bepaalt. Het is niet meer: 'publish and be damned'. Nogal wat hoofdredacteurs worden benoemd op basis van hun relatie met de uitgever in plaats van vanwege hun vermogen de onafhankelijkheid van de krant te beschermen.

Daar komen dan ook nog de hypes bij. Er is nu 24 uur per dag nieuws, maar dat is op zichzelf niet zo'n probleem als je maar blijft nadenken. De snelheid van het nieuws leidt niet automatisch tot hypes zolang je maar een onderscheid blijft maken tussen een hype en een echt verhaal, En je niet selecteert op basis van gemakzucht en herrie.

Die hyperige sfeer ontstaat natuurlijk ook omdat wij een nogal opgefokt land aan het worden zijn met een grootste columndichtheid ter wereld. Jan Blokker zei het treffend: Nederlandse journalisten houden niet van feiten maar van opvattingen. Er wordt steeds minder geïnvesteerd in buitenlandse berichtgeving, terwijl het onzin is te denken dat je dat wel aan de persbureaus kunt overlaten.

Er is een zekere vermoeidheid ontstaan in de journalistiek, maar al dat onderlinge gezeur in Villamedia gaat werkelijk nergens over. Altijd een ander afzeiken, terwijl ik de discussie mis over de vraag: welke journalistiek wil je en hoe onttrek je je aan de hypes en de invloed van de spindoctors.

En laten we ook niet vergeten: er is geen land ter wereld waar de commerciële zenders de verkiezingen compleet laten schieten, zoals nu gebeurd is met de Statenverkiezingen, omdat ze het te duur vinden.

De aanbevelingen:

Ik heb mijn NVJ-lidmaatschap opgezegd toen Kees Schaepman als voorzitter iets heel doms zei over de schnabbelaaffaire bij Het Journaal. Laat de NVJ, maar dan

niet het vakbondsdeel, zich meer bezig houden met de inhoudelijke kant, Dat is lastig, want in ons vak zit veel eigenwijs volk en je staat snel op allerlei tenen, Bij de NVJ zou de vraag centraal moeten staan: is dit wat wij willen met de journalistiek in Nederland?

Daarbij gaat het niet om richtlijnen wat goed of slecht is, maar om het faciliteren van het inhoudelijke debat. Proberen te definiëren: hoe is in de informatievoorziening onze relatie met de politiek, met de gemeenteraden, met het buitenland, met de spindoctors. Wat vinden wij bijvoorbeeld van de neiging bij Justitie om kant-en-klare onderwerpen te willen afleveren? Laat de Nederlandse journalistiek een aantal keren per jaar onder leiding van de NVJ bijeenkomen om over allerlei inhoudelijke onderwerpen fundamenteel met elkaar te praten. Niet om het overal over eens te worden, maar om de gedachten te scherpen en het debat op een hoger plan te tillen.

De discussie moet dus niet zijn: mogen we van de NVJ wel of niet naar Egypte. Maar wel: hoe zorgen we ervoor dat met name freelancers die naar gevaarlijke gebieden gaan goed zijn opgeleid en toegerust. Dat er een onderling meldingssysteem is, dat ze goed zijn verzekerd etcetera.

Er zou in ons vak ook eens een goed gesprek moeten worden gevoerd over de vraag: hoe gaan wij om met voorlichters, die zijn opgeleid in allerlei trucs.

Goede samenwerking met bijvoorbeeld de vereniging van onderzoeksjournalisten lijkt me daarbij heel zinnig. De NVJ Academy? Zegt mij echt helemaal niets.

Laten wij bij het zo noodzakelijke interne debat niet de fout maken alle schuld bij de uitgevers te leggen. Veel ontwikkelingen zijn de schuld van ons zelf. En niets is een goede reden hier niet over na te willen denken.

Bij een aantal zaken moeten de uitgevers juist wel worden betrokken. De NVJ zou bij CAO-onderhandelingen moeten willen regelen hoeveel tijd en budget er per jaar beschikbaar zou moeten zijn voor cursussen, voor een heel pakket specialistische opleidingen en bijscholingen. Er moet in ons vak weer meer tijd komen voor opleiding en reflectie, want dat is er door alle bezuinigingen behoorlijk bij in geschoten.

Het gaat daarbij niet alleen om geld en tijd, maar ook om de verplichting eraan deel te nemen. De neiging tot reflectie is in ons vak nooit zo groot geweest. Ze NVJ zou de geesten daarvoor rijp moeten maken door inhoudelijke thema's op de agenda te zetten. De NVJ en haar voorzitter hoeven daarbij niet van alles verstand te hebben, het gaat vooral om het faciliteren

Die reflectie is hard nodig. Je kunt alleen andere keuze maken als je er een helder beeld van hebt wie en wat je zelf wilt zijn. Daarbij gaat het niet alleen over onderwerpkeus maar vooral ook over het essentiële verschil tussen goed en slecht gemaakt. Het is een onderschatting van het publiek dat alles lollig moet zijn. Ik merk dat kijkers vaak kritischer zijn dan sommige journalisten.

Bij die mentaliteitsverandering zou de NVJ een rol moeten willen spelen, zonder betuttelend te worden.

15. Gesprek met Pieter Sijpersma

Hoofdredacteur Dagblad van het Noorden, voorzitter Nederlands Genootschap van Hoofdredacteurs.

25 februari 2011, Koffiehuis De Hoek, Prinsengracht/Reestraat, Amsterdam

Pieter Sijpersma betreedt enigszins ontredderd het autochtone koffiehuis: hij heeft griep en hij heeft voor het eerst in twintig jaar in een trein gezeten.

Geautoriseerd

De diagnose:

In onze hoofdredactie hebben we vastgesteld dat we te weinig tijd vrij maken om beginnende journalisten te begeleiden. We hebben gekeken wie wij zelf hebben aangenomen, en daar gaat het eigenlijk heel goed mee. Ze werken hard, maar in hun ontwikkeling staan ze nogal stil. Nog even die extra vraag stellen. Nog even doorzetten, daar gaat het om. Wij hebben nu besloten dat wij alle drie in onze hoofdredactie een aantal jonge mensen op een wat informele manier gaan begeleiden. De tijd nemen om de laatste vijf verhalen die iemand heeft geschreven samen door te nemen.

Wij hoofdredacteuren hebben er allerlei verantwoordelijkheden bij gekregen, ik ben bijvoorbeeld oplage-verantwoordelijk. Ik praat met de mensen van de telefooncentrales over hoe ze lezers te woord moeten staan. Terwijl ik op de redactie moet zijn, ik wil het nieuws volgen. Daarom schrijf ik zelf bijna alle commentaren, dat dwingt je het nieuws te volgen. Mijn commentaren gaan ook niet over Egypte of Libië, maar over de N361 tussen Groningen en Lauwersoog. Bij de Persgroep van de Belgen hebben ze de hoofdredacteuren van allerlei ballast bevrijd, zodat ze weer echt de hoofdredacteur kunnen zijn. Ik ben daar heel erg voor. Ik wil aan de drie belangrijkste dingen toekomen: het nieuws, de krant en de redactie. Maar ik ken allerlei collega's die maar al te graag ondernemer willen zijn. Het is de dood in de pot.

Als je als hoofdredacteur zelf goed in het nieuws zit, komt de rest vanzelf. Als je je maar in het nieuws verdiept, krijg je allerlei ideeën. Daarop willen wij ons in Groningen concentreren en misschien moeten we daarom wel uit het MT. En als ze daar dan iets beslissen dat verkeerd is, dan zeggen wij dat wel.

Het is ook belangrijk dat je als hoofdredacteur een duidelijk profiel hebt, op je redactie en bij je lezers. Dat krijg je door je te vertonen, maar vooral door te schrijven, zelf zichtbaar te zijn in de krant. Op zaterdag maak ik een wat langer commentaar, het is wat persoonlijker, er staat een fotootje van mij bij en daarop krijg ik heel veel reacties. Ook als ik lezers tegen de haren in strijk. Als je maar zegt waar je voor staat, dan vinden zij dat prima. En als je als hoofdredacteur zelf schrijft ziet de redactie: hij kan het zelf ook nog.

Als hoofdredacteur moet je de representant willen zijn van de lezers. Je moet de redactie duidelijk maken wie onze lezers werkelijk zijn en wat ze van de krant verwachten, want redacteuren creëren vaak hun eigen doelen. Als hoofdredacteur verdedig je namens de lezer de onafhankelijkheid van de krant.

Een zorg voor ons vak vind ik al die voorlichters die ons in de weg zitten. Wij moeten weer toegang krijgen tot de primaire bronnen. Maar het zijn vooral de heel zwakke bestuurders die zich graag omringen en beschermen met voorlichters.

Wij nemen nauwelijks nog mensen van de journalistenscholen aan, alleen academici. Zij hebben een bredere ontwikkelingen en beschikken daarnaast vaak over een bepaalde specialistische kennis. En, heel belangrijk, ze zijn gemotiveerd. Ze hebben vaak veel bewuster voor de journalistiek gekozen dan veel studenten op de scholen. Die willen niet echt weten hoe het in de wereld zit. Daarvoor heb je veel motivatie nodig, intellectueel geladen emotie.

De aanbevelingen:

Als vakbond zou de NVJ naar de hoogte van de salarissen moeten willen kijken. Uitgevers zeggen vaak: journalisten zijn zo duur en daar hebben zij wel een punt. Ze zijn duur en je komt er nooit meer van af. Een jonge, talentvolle advocaat verdient nogal wat minder dan een jonge verslaggever. Als de NVJ zou zeggen: wij verlagen de salarissen, zodat er meer mensen kunnen worden aangenomen, dan sta ik te juichen.

Ik ben er ook voor dat in de CAO een budget wordt afgesproken voor deskundigheidsbevordering. Als er nu wordt bezuinigd gaat het potje opleidingen er meestal als eerste aan. Daarom zou moeten vastliggen dat daar bijvoorbeeld 1% van de loonsom voor beschikbaar is, zodat niemand daar aan kan komen..

Er zal ook een zekere dwang moeten zijn om aan de bijscholing mee te doen. Vooral oudere journalisten hebben de neiging in een vaste groef terecht te komen en daarbuiten niet al te veel meer te zien en te horen.

De NVJ moet die opleidingen volgens mij niet zelf gaan verzorgen, laat dat vooral door de universiteiten gebeuren en misschien door de scholen voor de journalistiek. Als ze daar maar geen college krijgen van zure docenten die uitgeblust zijn, de aansluiting bij het vak en de jongere generaties kwijt zijn.

De NVJ Academy? Ik weet niet wat dat is. Maar laat iemand als Joep Dohmen een masterclass geven over onderzoeksjournalist, het lijkt me geweldig.

Laatst organiseerde de NVJ een dag voor redactieredactieraden en dat kostte 1850 euro per persoon. Niet alleen ik vond dat belachelijk, ook de leden van onze redactieraad. Reken even uit wat het kost als je dat met z'n zessen heen gaat.

Ik ben tegen een beperking van de aanname van studenten aan de scholen voor de journalistiek, omdat er te weinig banen overblijven. Dat lost de markt wel op; hoofdredacties moeten wat hebben te kiezen. Laat de scholen wel de toelatingseisen opschroeven, zodat niet allerlei lieden die het bij gebrek aan een echte ambitie en met ene beperkte maatschappelijke interesse wel leuk lijkt om de journalistiek in te gaan worden geweerd.

Er moet veel meer aandacht zijn voor scholing in journalistiek management. Ik bedoel dan inhoudelijk journalistiek management: verhalen bedenken, journalisten coachen. Maar ook zakelijk management: doelgericht leren denken. In ons vak gaat het vaak zo informeel toe. Je komt er nogal gemakkelijk mee weg als je niet doet wat is afgesproken. Chefs moeten leren hun zin door te drijven. Mensen die niet naar redactievergaderingen komen, of er wel zijn maar hun mond niet open doen: wat doen we daaraan? Het gaat dus niet alleen om vaktechnische kwesties, maar ook om dingen als houding en gedrag.

Want dat moet ook de NVJ inzien: alles in ons vak draait om kwaliteit van mensen. Je kunt de prachtigste arbeidsvoorwaarden hebben of het schitterendste gebouw, het gaat om de mensen. Daarin moet je investeren.

16. Gesprek met Yves Desmet

Politiek commentator De Morgen, België

28 februari 2011, restaurant Arte, Suikerrui 24, Antwerpen

De Morgen heeft een dagelijkse oplage van ongeveer 55.000, de redactie telt 90 fte's.

Geautoriseerd

De diagnose:

Bij discussies over journalistieke kwaliteit heb ik een dubbel gevoel. In Vlaanderen geldt nog meer dan in Nederlandse dat wij met te kleine redacties te veel moeten doen. Desalniettemin stap ik niet in het verhaal van de glijdende schaal naar beneden. Vergeleken met twintig jaar geleden maken wij zeker geen slechtere kranten, integendeel. Zo is er veel meer aandacht gekomen voor buitenland, voor cultuur.

De oplages van de kwaliteitskranten stijgen in Vlaanderen al vele jaren. Kennelijk doen wij het toch wel goed.

Bij De Morgen zijn wij het vooral ook slimmer gaan doen. Eerst hadden wij een economieredactie van zes man, die wanhopig ploeterden om alles bij te houden. Die redactie hebben wij gehalveerd en wij hebben een contract gesloten met de Financieel Economische Tijd. Uit al die kopij selecteert een eindredacteur wat voor ons van belang is en de drie redacteurs kunnen nu hun eigen, verdiepende verhalen maken. Natuurlijk stond de VVJ, de Vlaamse Vereniging van Journalisten, op zijn achterste poten: de economieredactie gehalveerd, dat kan alleen maar ten koste gaan van kwaliteit.

Vanuit Vlaamse oogpunt hebben Nederlandse krantenredacties altijd nogal veel vet gehad. Derk Jan Epping zei een keer dat hij bij de Belgische Standaard moest vechten om één dag in de week geen stuk te schrijven, en daarna bij de Nederlandse NRC om één keer per week wel een stuk in de krant te krijgen.

Ook bij ons in Vlaanderen zie je dat bepaalde media veel succes behalen met verkleutering. Kwaliteitskranten behalen juist succes door iets anders te bieden. Dat maakt het definiëren van journalistieke kwaliteit zo lastig. Want de paradox is dat je commercieel succes kunt behalen door anticommercieel te zijn.

Een deel van ons beroep definieert kwaliteit door wat ze niet doen. Geen moord en doodslag, geen trivialiteiten. Door die wijze van denken heeft onze krant destijds bijna de Dutroux-affaire gemist. De verdwijning van de meisjes was al een tijdje gaande, maar wij deden immers geen moord en doodslag. Het is ook de kwaliteitsdefinitie die de VVJ graag aanhangt.

Ondanks hun hooggestemde pleidooien voor een kwaliteitsdefinitie die ik niet aanhang, ben ik wel lid van de VVJ. Het is namelijk bij ons de enige manier om aan persdocumenten te komen en aan een kortingskaart voor de trein. En zij sluiten ook de CAO's af.

Ik vind dat kwaliteit niet alles te maken heeft met high brow denken, maar juist ook met de menselijke benadering. Niet alleen citeren uit een keurig rapport over zelfdoding, maar ook gaan praten met de nabestaanden. Maar de deftige kwaliteitsdefinitie wordt in Vlaanderen ook gretig nagebouwd door de academische wereld.

In Nederland ligt naar mijn waarneming het zwaartepunt van het beroep nog steeds op kwaliteit van de individuele journalist, terwijl bij ons het accent verschoven is naar het ambachtelijk kranten maken met een groep, uitgaande van een concept. Ik stel mij zo voor dat op een Nederlandse krantenredactie de chef Amerika, de chef Azië en de chef Afrika allemaal hun vaste 200 lijnen aankondigen, ongeacht wat er in de wereld werkelijk gebeurt.

De kwaliteitsverschillen tussen Nederland en België worden nu wel kleiner. Dat komt natuurlijk vooral omdat wij de boel bij jullie hebben overgenomen!

Jullie blad Villamedia is zoveel beter dan ons blad De Journalist. De Journalist is zo verschrikkelijk slecht, het wordt gemaakt door een groepje syndicalisten. Je merkt ook dat Villamedia veel losser staat van de vakbond.

De aanbevelingen:

Van onze vakbond verwacht ik geen bijdrage aan het verbeteren van de journalistieke kwaliteit, ik zou haast zeggen: integendeel.

Bij ons speelt de Raad voor Journalistiek een belangrijke rol bij in de ontwikkeling van het journalistieke denken. Door de uitspraken van de raad ontstaat een zekere jurisprudentie. En de raad organiseert ook seminaries en congressen over inhoudelijke onderwerpen.

Bijscholing is hier uitsluitend een zaak van de bedrijven zelf, niemand zal op het idee komen daar de vakbond bij te betrekken.

Daarnaast kennen wij in Vlaanderen het Tijdskrediet, dat voor alle individuele werknemers geldt om zichzelf bij te scholen. De normen zijn strenger geworden toen bleek dat het Tijdskrediet massaal werd gebruikt om bij te scholen in bloemschikken, taartenbakken en macrameeën.

In ons vak gaat het natuurlijk vooral om training on the job. Daar staat de vakbond in wezen ook buiten.

Wat de NVJ in Nederland zou kunnen introduceren is wat wij het 'intern peterschap' noemen. Ook bij ons maakt jong talent in het begin alle fouten die iedereen in het begin maakt, en de chef heeft vaak geen tijd om zo iemand goed te begeleiden. Via het intern peterschap kan dan iemand, bijvoorbeeld een freelancer, worden aangetrokken om zo'n jong talent full time te begeleiden, vanaf het eerste idee tot en met het uiteindelijke stuk. Dat werkt erg goed. Ik weet niet hoe dat precies bij de NVJ zit, maar bij onze vakbond wordt iedere verandering of vernieuwing automatisch gezien als een bedreiging en als een aanslag op de deftige definitie van kwaliteit. Alleen de status quo is zaligmakend en zo word je niet serieus genomen.

17. Gesprek met Alex Beishuizen

Hoofdredacteur Intermediair en www.inoverheid.nl

1 maart 2011, IJ-kantine, NDSM-werf, Amsterdam-Noord

Geautoriseerd

De diagnose:

De authentieke journalistieke uitgangspunten (hoor, wederhoor, onafhankelijkheid, feiten checken en die feiten in een context plaatsen) staan ernstig onder druk. Dat komt door de economische omstandigheden, maar ook door het feit dat een nieuwe generatie journalisten heel anders tegen de journalistiek aankijkt.

Ik geef af en toe les in Utrecht en Tilburg en dan zie je dat studenten de journalistiek niet of nauwelijks meer zien als het aan het kaak stellen van misstanden of het plaatsen van feiten in een breder kader. Je wordt er meewarig aangekeken als je uitlegt dat de journalistiek nodig is om de democratie te laten functioneren.

Mijn generatie, geboren rond 1965, heeft in Berlijn nog een muur zien staan, wij hebben nog Europese landen meegemaakt waar een vrije pers nog niet bestond.

Jongeren hebben die ervaringen niet. Maar schieten zij op dit punt te kort, of is de rol van de journalistiek werkelijk aan het veranderen?

Ik wil met mijn vak iets te weeg brengen, iets vertellen dat mensen nog niet weten. In die benadering is journalistiek meer dan een leuk stukje schrijven. Maar dit is een romantische benadering aan het worden.

Wij zijn natuurlijk ook verwend geraakt in de jaren negentig, waarin minder geproduceerd hoefde te worden dan nu en er meer verdiend werd. Maar omdat de kwaliteit nu onder druk staat van de kwantiteit, is het kopiëren populair geworden. Iets van een ander overnemen zonder het zelf te checken, niet alleen kleinere berichten, ook grote stukken. Want er moeten in korte tijd allerlei gaten gevuld worden, en daardoor wordt de controle, als die er al is, aan anderen overgelaten. Het fascinerende maar ook alarmerende is dat veel vakgenoten, die het met deze analyse zijn, toch zeggen: maar we moeten het wél zelf hebben. Nog pregnanter dan bij kranten zie je dat bij de televisie en dan vooral de actualiteitenprogramma's, die na Het Journaal komen. Die hebben zelden iets dat niet al in Het Journaal is geweest. Die programma's hebben ook vaak de diepgang van een surfplank.

Op internet zie je dat ook ervaren journalisten die in de rest van hun werk minimaal twee bronnen willen hebben, het online niet zo nauw nemen. Mijn jaargenoot Harold Doorenbos twitterde op basis van één bron dat Mubarak dood zou zijn, er stond bij dat hij maar één bron had en hij het dus ook niet zeker wist, maar zoiets zou hij nooit dan als hij voor de GPD werkt. Dit soort mechanismen sluipt er in, het doet er bij de sociale media niet zoveel meer toe of het allemaal wel klopt. Het gaat vooral om de snelheid. Toch ga je door zoiets ook twijfelen aan de rest van iemands berichtgeving.

De aanbevelingen:

NVJ en journalistieke kwaliteit: hebben we het dan over de vakbond of over de beroepsvereniging? In de jaren negentig was ik chef nieuwsdienst bij Omroep Flevoland. Op de nieuwsredactie was praktisch iedereen lid, ik promoveerde dat ook. Tot er een conflict kwam met een medewerker, die ook kaderlid van de NVJ was. De NVJ verlangde van ons dat wij stelling namen en het kaderlid steunden in woord en gebaar, terwijl het om een ordinaire ruzie met de directie ging. De meeste mensen hebben vervolgens opgezegd. Die pijnlijke ervaring is nogal bepalend geweest voor mijn idee van de NVJ als vakbond.

Maar de NVJ als beroepsvereniging zou kunnen helpen de kwaliteit van de journalistiek te bevorderen. De NVJ zou stelling moeten nemen tegen het kopieergedrag, tegen het loslaten van de onafhankelijkheid. Er moet iets op gang komen waardoor er over dergelijke punten weer meer bewustwording ontstaat. De NVJ zou als beroepsvereniging een netwerk moeten zijn waarin wij elkaar scherp houden.

Je ziet nu dat sommige journalisten al rond hun dertigste het contact met nieuwe ontwikkelingen beginnen te verliezen. De NVJ moet er voor zorgen dat allerlei vormen van bijscholing verplicht worden.

Die bijscholing moet vooral ook gaan over voor ons vak relevante maatschappelijke ontwikkelingen. De voormalige lezers en luisteraars zijn nu gaan meepraten. Als je als journalist de aansluiting daarmee mist, heb je een groot probleem.

Op die manier moet het lidmaatschap van de NVJ uitgroeien tot een keurmerk. NVJ-leden zijn op de hoogte en zijn alert. Het NVJ-lidmaatschap zou moeten aangeven dat ik als lid over bepaalde basiskwaliteiten beschik.

Maar dat betekent wel dat er een selectie moet komen. Als ik eenmaal per week een prachtig verhaal op een weblog zet, ben ik dan geen journalist? En als ik drie-en-een-halve dag per week in loondienst persberichtjes verbouw tot webberichtjes, ben ik dan wel een journalist? Een ingewikkeld onderwerp, maar wij zullen het er in ons vak wel over moeten hebben. Want er lopen nogal wat prutsers rond en er zweeft in de Nederlandse journalistiek een aanzienlijke lading ruimtepuin. Maar wie ben ik om iemand te ontzeggen dat hij journalist is? En wie controleert de normen? Daar zijn we nog lang niet uit, maar het zal wel moeten gebeuren. En de NVJ moet dat debat niet alleen leiden, de NVJ moet er ook duidelijk stelling in nemen.

Bij sommige vrouwenbladen wordt het al gewoon gevonden dat stagiaires advertorials schrijven. Dat wordt ook op de scholen al zo gewoon gevonden, dat de vraag opkomt: moeten wij daarin niet gaan onderwijzen, in het schrijven van advertorials? De NVJ heeft aan de wieg gestaan van die opleidingen. Het kan toch niet zo zijn dat de NVJ het ook gewoon vindt dat een journalistieke opleiding verwordt tot een school voor reclameschrijvers.

Kortom, de NVJ moet zich willen ontwikkelen tot het centrum van journalistieke bewustwording.

18. Gesprek met Joep Dohmen

Onderzoeksjournalist NRC, Journalist Van Het Jaar 2010

2 maart 2011, hij zit in zijn werkkamer met tuinzicht in Heerlen, ik bel hem.
Geautoriseerd.

De diagnose:

Er is in ons vak minder geld, en dus minder kwaliteit. Er zijn minder abonnees en minder advertenties, en net als in andere bedrijven wordt er dan ook in de journalistiek gekrompen.

Snellere verhalen, minder onderzoek, dat is de trend, want onderzoek is duur. Maar voor een deel is dat natuurlijk perceptie. Als ik naar mijn eigen krant kijk, de NRC, dan denk ik niet dat de NRC de laatste tien jaar in kwaliteit minder is geworden, niet wat betreft verhalen en niet wat betreft mensen, integendeel. Maar daar moet wel bewust voor gekozen worden, tegen de stroom in.

De NRC is hierbij zeker niet een gunstige uitzondering, je ziet bij een aantal media eenzelfde ontwikkeling. Trouw maakt bijvoorbeeld met een beperkt budget een heel interessante krant. Ook daar wordt geïnvesteerd in onderzoek en in de kwaliteit van individuele redacteurs.

Maar je ziet ook dat allerlei kranten nogal wat veren moeten laten, zeker in de regio. Je kunt dan als journalist wel van alles willen, maar soms gaat het niet. Met zo weinig mensen moeten ze zoveel vullen, en dan zit er weinig anders op dan toch maar weer drie stukken per dag maken.

Ik heb makkelijk praten, ik werk niet voor De Wereld Draait Door, het is de bewuste keuze van mijn krant dat er nog tijd is om je in stukken en onderwerpen te verdiepen. Waarbij komt: ik ben in vaste dienst, freelancers kunnen de keuze voor alleen maar kwaliteit vaak niet eens meer maken.

Ook bij de publieke omroep, waar altijd aandacht is geweest voor goede onderzoeksjournalistiek, worden nu merkwaardige keuzes gemaakt. Een

programma als Argos krijgt minder aandacht, Zembla wordt door de Vara op zaterdagavond gezet, met op een ander net voetbal.

De aanbevelingen:

De NVJ zie ik in eerste instantie als de club die gaat over de materiële omstandigheden en daar is momenteel niet veel te halen.

De NVJ kan ook cursussen geven, het inhoudelijke debat aanjagen. Maar de VVOJ, onze Vereniging van Onderzoeksjournalisten is toch meer de beroepsgroep met het eigen journalistieke specialisme. De VVOJ heeft in korte tijd al een waardevolle bijdrage geleverd aan het journalistieke denken. Misschien gebeurt bij de NVJ wel heel veel als vakbond, maar journalistiek inhoudelijk heb ik er weinig van gemerkt. Ik vraag me af of de NVJ zoiets als bijscholing in de CAO moet willen regelen. Het is raar om het bijhouden van vakkennis te verplichten, als journalist doe je dat toch automatisch! En in de huidige markt zie ik de budgetten voor cursussen niet snel meer stijgen, ondanks de NVJ.

Ik vind het wel handig om te leren met excelbestanden te werken. De echte veranderingen in ons vaak zijn ook meer van technologische aard dan inhoudelijk. Want inhoudelijk blijven de belangrijkste basisprincipes gewoon van kracht, als je het vak goed wilt beoefenen. Wanneer zou Henk Hofland voor het laatst zijn bijgeschoold? In ons vak heb je goede en middelmatige mensen: daar valt niet zoveel aan bij te scholen.

Ik voel ook niets voor een keurmerk, wie journalist is en wie niet. Laten het maar blijven zoals het is, kwaliteit kristalliseert zich zelf wel uit.

Mijn beeld wordt met name bepaald door mijn sombere gedachten over de financiële toekomst van ons vak. Het is droevig, maar ik zie de NVJ toch vooral ook als de Britse vakbonden die het nog jaren lukte een of twee stokers te houden op de elektrische treinen. De combinatie van internet en de markt maakt het allemaal heel moeilijk.

Er is te weinig geld om alle journalisten die er momenteel zijn te betalen, en er is veel te weinig geld voor kwaliteitsjournalistiek. Ik zie de NVJ deze ontwikkeling niet keren, want het is een economische realiteit. Intussen is er wel veel geld voor gesponsorde journalistiek, voor huis-aan-huisbladen. Door al die gesponsorde bladen wordt het beeld van de journalistiek ook aangetast.

Maar gelukkig is er nog steeds veel interesse voor inhoud. De verhalen van ons over de rooms-katholieke kerk leiden tot iets. Tot de bewustwording in de samenleving dat het zo niet moet.